



## **“ATATÜRK’Ü KORUMA KANUNU”NUN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ’NDE TARTIŞILMASI\***

*Barış ERTEM\*\**

### **ÖZET**

“Atatürk’ü Koruma Kanunu”, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeki uzun görüşme ve tartışmaların sonunda, 25 Temmuz 1951 tarihinde Demokrat Parti Hükümeti tarafından çıkartılmıştır. Kanunun gerekçesi, Atatürk’ün heykel ve büstlerine yapılan saldırılar olarak ifade edilmiştir. Kanunun tasarısı, 4 ve 7 Mayıs 1951 tarihlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde tartışılmıştır. Görüşmeler sonucunda Anayasa Mahkemesi’ne gönderilen tasarı, 25 Temmuz 1951 tarihinde tekrar Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine getirilmiştir. Kanun tasarısı, uzun tartışmalardan sonra kabul edilmiş ve 25 Temmuz 1951 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun çerçevesinde, birçok vatandaş hakkında işlem yapılmıştır. Örneğin, kanun çerçevesinde 1987 yılında 110 kişi, 1988 yılında 52 kişi, 1990 yılında 60 kişi, 1993 yılında 62 kişi, 1994 yılında 89 kişi, 1996 yılında 124 kişi yargılanmıştır. Yine kanun çerçevesinde, 1998 yılında 116 dava açılmış ve 44 kişi mahkum olmuş, 1999 yılında açılan 104 davada ise 42 kişi mahkum edilmiştir. 2002 yılında ise kanun çerçevesinde açılan dava sayısında patlama yaşanmış ve bir yılda 581 kişi yargılanmıştır. Yıl içerisinde tamamlanan davalarda mahkum edilen sanık sayısı ise 39 olmuştur. Kanun çerçevesinde yargılanan sanıklar içerisinde basın mensupları, akademisyenler gibi aydınlar ya da farklı görüşlerden politikacılar da yer almaktadır.

Çıkartıldığı 1951 yılından itibaren tartışma konusu olan 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, bugün halen yürürlüktedir.

**Anahtar Kelimeler:** Atatürk’ü Koruma Kanunu, Demokrat Parti (Türkiye), laiklik

---

\* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

\*\* Dr. İstanbul Teknik Üniversitesi, El-mek: ertbar@gmail.com

## DEBATE OF THE “LAW ON PROTECTION OF ATATÜRK” IN GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TURKEY

### ABSTRACT

“The Law on the Protection of Atatürk” was issued by the Government of the Democratic Party, on July 25, 1951, after long discussions and debates in the Grand National Assembly of Turkey. Justification for the law is expressed as attacks on the Atatürk statues and busts. Law draft debated in Turkey Grand National Assembly on 4 and 7 May 1951. As a result, law draft sent to the Constitutional Court. On July 25, 1951, law draft was debated again in the Grand National Assembly of Turkey. Law draft was adopted after lengthy discussions and debates and entered into force on July 25, 1951.

Many citizens were tried under “The Law on the Protection of Atatürk”. For example, in the year of 1987, 110 people were tried under the law. In the year of 1988, 52 people, in the year of 1990, 60 people, in the year of 1993, 62 people, in the year of 1994, 89 people, in the year of 1996, 124 people were tried under “The Law on the Protection of Atatürk”.

Also, in the year of 1998, 116 cases were opened and 44 people were convicted under the law. In the year of 1999, 104 cases were opened and 42 people were convicted under the law. In the year of 2002, the number of cases has increased greatly. 581 cases were opened and 39 people were convicted under the law.

“The Law on the Protection of Atatürk” is still in force.

**Key Words:** The Law on the Protection of Atatürk, Democratic Party (Turkey), secularism

### Giriş

Kamuoyunda genellikle “Atatürk’ü Koruma Kanunu” olarak anılan 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun’u Demokrat Parti’nin gündemine getiren öncelikli neden, “Ticaniler” olarak adlandırılan bir grubun 1951 yılının başlarında Atatürk’ün büst ve heykellerine saldırarak tahrip etmesi eylemleridir.

Ticanilik ya da Ticaniyye, Kuzey Afrika kökenli bir tarikattır. 1735 yılında Fas’ın Tican kasabasında doğan Ebu’l Abbas Ahmet et-Ticani tarafından 1800’lerin başlarında kurulmuş olan tarikat, daha sonra Fas, Trablusgarp, Hicaz ve Senegal’e yayılmıştır.<sup>1</sup>

Ticanilik, Kadirilik ile birlikte Afrika’da en yaygın tarikattır. Örneğin, 1914 yılında Senegal’de 903 Ticani halifesi<sup>2</sup>, 1957 yılında da 1 milyon kadar Ticani yaşamaktadır.<sup>3</sup>

Ticani Tarikatı’nın Türkiye’ye girişi ise 1930’lu yıllarda başlamıştır. Medineli Abdülkadir isimli bir dini liderden hilafet aldığı iddia eden Kemal Pilavoğlu, tarikatı Ankara ve Çankırı

<sup>1</sup> Tarık Zafer Tunaya, *İslamcılık Akımı*, İstanbul: Simavi, 1991, s.254-255

<sup>2</sup> Kadir Özköse, “Batı Afrika’da Tasavvuf Akımlarının Etkisi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, no.2, 2003, s.166

<sup>3</sup> Ünver Günay, “Zenci Afrika’da İslamiyet’in Yayılışının Temel Etkenleri”, *Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, 1980, s.109

### Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*  
Volume 8/5 Spring 2013



çevresinde örgütlemeye başlamıştır. Tarikat, bütün heykelleri put olarak kabul etmekte ve dinen bunların yıkılması gerektiğini savunmaktadır.

Ticanilerin ilk ciddi eylemi, 4 Şubat 1949 tarihinde gerçekleşmiştir. Türkçe Ezan kanununu protesto eden iki Ticani, Meclis’teki dinleyici locasından Arapça Ezan okumuşlardır. Cumhuriyet Gazetesi’nin haberine göre, Meclis polisi tarafından göz altına alınan bu “iki meczuptan” birisi tımarhaneden çıkmış eski bir memurdur. Diğeri de geçmişte akli muayeneye tabi tutulmuştur. Bu kişiler, daha önce de Arapça Ezan okudukları için mahkum edilmişlerdir.<sup>4</sup>

Bu tarihten sonra Ticanilerin eylemleri, özellikle CHP çevreleri tarafından Demokrat Parti’nin “laiklik karşıtı” politikalarının bir sonucu olarak gösterilmiş ve Ticanilerle DP arasında bağlantı olduğu iddia edilmiştir. 1950 Genel Seçimleri yaklaşırken, Demokrat Parti’nin yayın organı Zafer Gazetesi, CHP çevrelerinin bu iddialarını yanıtlamış ve Kemal Pilavoğlu ile pek çok Ticani mensubunun CHP’ye kayıt yaptırarak bu partiye üye oldukları haberini yayımlamıştır.<sup>5</sup> Gazetenin başka sayılarında ise Pilavoğlu ve bazı tarikat mensuplarının 1950 yılının Nisan ayında CHP Ankara İl Başkanlığı binasında partiye kayıt oldukları ve kırsal bölgelerde CHP propagandası yaptıkları iddia edilmiştir. O dönemde CHP’de siyaset yapmakta olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu da, anılarında CHP yöneticilerinin 1950 Genel Seçimleri yaklaşırken oy kaygısıyla Ticanilerle işbirliği yaptığını ifade etmiştir:

*“İşte, bu tavizler, bu vaatlerdir ki Halk Partisi 1950 seçim mücadelesine doğru yola düşmüş ve bu yolda ilk adımını okullarda din dersleri okutulması kanunu çıkartarak, ikinci adımını da köy okulları, köy enstitüleri kurma hamlelerini baltalamakla atmıştı. Derken, seçimlerin gelip çattığı günlerde karşılaştığı bazı zorluklar yüzünden Ticani Tarikatı’yla işbirliği etmeyi de gözde almaktan çekinmemişti.”<sup>6</sup>*

Ticaniler, en çok ses getiren eylemlerini 1951 yılının Şubat ayında gerçekleştirmişlerdir. 27 Şubat 1951 günü Kırşehir’deki bir Atatürk büstü Ticaniler tarafından parçalanmıştır.<sup>7</sup> Bu eylemi yenileri izlemiş ve kısa süre içerisinde ülkenin çeşitli bölgelerinde 20 kadar Atatürk büst ve heykeli tahrip edilmiştir. Cumhurbaşkanı Bayar, Kırşehir’deki büste yapılan saldırıya tepki olarak, Çankaya’da Atatürk Köşkü’nde bulunan büstü Kırşehir’e göndermiş ve büst törenle açılmıştır.<sup>8</sup> Ticaniler, Atatürk heykel ve büstlerine zarar vermenin yanında, Ankara’da yeni moda kolsuz elbiselerle gezen kadınlara usturayla saldırmak gibi suçlara da karışmışlardır.<sup>9</sup>

Atatürk heykellerine yapılan bu sistemli saldırılar Demokrat Parti yöneticilerini tedirgin etmiştir. DP kurmayları, saldırıların Atatürk heykelleri üzerinden rejime karşı olduğu sonucuna varmış, ayrıca bu eylemlerin kendilerine “mürteci” damgası vurma amacıyla girilmiş bir komplo olmasından derin kaygı duymuşlardır. DP’lilerin bu kaygıları tümüyle yersiz de değildir. Örneğin, Hüseyin Cahit Yalçın bir yazısında “Demokrat Parti’nin galebesini takip eden günlerde Atatürk aleyhine hücumu geçilmesi, memlekette derhal umumi bir nefret galeyamı doğurdu. (...) Atatürk düşmanlarını ilk cesaretlendiren, onlara adeta taarruz işaretini veren Adnan Menderes olmuştur. Doğrudan doğruya Atatürk inkılabına hücumu o başladı” demiştir.<sup>10</sup>

### **Kanun Tasarısının Meclis’e Getirilmesi ve Tartışılması**

Bu kaygılar, DP yöneticilerini Atatürk’ün resim, büst, heykellerini ve Atatürk hakkındaki eserleri kanun yoluyla koruma ve böylece bu eylemlere son verme çözümüne itmiştir. DP

<sup>4</sup> Cumhuriyet, 5 Şubat 1949

<sup>5</sup> Zafer, 11 Nisan 1950

<sup>6</sup> Yakup Kadri Karaosmanoğlu, **Politikada 45 Yıl**, İstanbul: İletişim, 2012 (6. bsk), s.160

<sup>7</sup> **Ayn Tarih**, 1-28 Şubat 1951, s.128-130

<sup>8</sup> **Milliyet**, 2 Mart 1951

<sup>9</sup> İlber Ortaylı, İsmail Küçükkaya, **Cumhuriyet’in İlk Yüzyılı (1923-2023)**, İstanbul: Timaş, 2012, s.178

<sup>10</sup> **Akşam**, 1 Mart 1951

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*  
Volume 8/5 Spring 2013



yöneticileri, bu kanunla hem Atatürk'ün heykellerini ve reformlarını korumayı, hem de "DP Hükümeti'ne iftira edilmesini" önlemeyi amaçlamışlardır.<sup>11</sup>

Bu yasal düzenleme ile ilgili ilk somut adım 4 Mayıs 1951 tarihinde atılmış ve Demokrat Parti, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun tasarısını Meclis'e sunmuştur. Tasarı, henüz Meclis'e gelmeden, Adalet Komisyonu'nda muhalefetle karşılaşmış, tartışmalara neden olmuştur. Demokrat Partili komisyon üyelerinin önemli bir kısmı tasarıya karşı çıkarken, CHP'li üyeler de tasarının sadece yaptırım içeriyor olmasını eleştirmişler, daha kapsamlı bir yasa tasarısı talep etmişlerdir. Tasarı, komisyondan ancak 7 red oyuna karşı 9 kabul oyuyla geçebilmiştir.<sup>12</sup> Tasarının gerekçeleri;

*"Milli Mücadelenin kahramanı ve memleketin kurtarıcısı Atatürk'ün Cumhuriyetin ve inkılaplar rejiminin sembolü olması hasebiyle hatırasına, eserlerine ve onu ifade eden varlıklara vakı olacak tecavüzlerin, bilvasıta Cumhuriyete ve inkılaplar rejimine tevcih edilmiş bir mahiyet ifade edeceği",*

*"Bunlara karşı işlenen ve amme efkarında derin akisler yaratmakta olan suçların faileri hakkında mavzuatımızın hususi hüküm ve müeyyideleri ihtiva etmemesi ve cumhuriyet savcılarının re'sen takibata girişmelerine müsait bulunmaması" dır.*

Tasarıya göre; Atatürk'ün manevi varlığını tahkir veya tezyif ya da her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz edenler ve resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşya ve ya sair eserleri bozan, kıran ya da kirlenler bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılacak; bu suç iki ve ya daha fazla kişi tarafından topluca, umuma açık mahallerle alenen ya da basın vasıtasıyla işlenirse ceza yarı misli artırılabilecektir. Ayrıca savcılar, yazılı suçlarla ilgili re'sen takibat yapabileceklerdir.<sup>13</sup>

Tasarı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülmeye başlanmadan önce *"Atatürk kanun tasarısının müzakeresine başlanmadan önce bu tasarının gerekçesi ve metni üzerinde vakı olacak konuşmaların bir suifetüme meydan vermemesi maksadiyle ve büyük koruyucu, büyük asker ve büyük reformist Kemal Atatürk'e ve onun inkılaplarına bağlılık hislerimizin hep beraber ifadesi gayesiyle Meclisimizin üç dakikalık ayakta tazim sükutuna davet buyurulması"* na karar verilmiş ve 3 dakikalık saygı duruşundan sonra görüşmelere başlanmıştır.<sup>14</sup>

Genel Kurulda ilk söz alan, Demokrat Parti Ankara Milletvekili Salahaddin Adil olmuştur. Milli Mücadele'de görev almış eski bir komutan olan Salahaddin Adil konuşmasında özetle, şahsa özel bir kanun çıkartılmasını uygun görmediğini, bunun hiçbir ülkede örneğinin olmadığını, Atatürk için böyle bir kanun yapılırsa Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim gibi tarihi şahsiyetler için de kanun yapmak gerekeceğini, böyle bir kanunun Demokrat Parti iktidarından sonra iktidara geleceklerin de kendileri için benzer kanunlar yapmalarına örnek oluşturacağını, Türkiye'deki inkılapların doğrudan tek bir şahsa mal edilemeyeceğini, bir şahsa özel bir kanun teklifinin şeflik yönetimine son veren Demokrat Parti'nin siyasi duruşuyla uyummadığını, bu kanunun Mustafa Kemal Paşa'nın idari, içtimai ve siyasi hataları da bulunduğunu söylemeyi ve yazmayı engelleyeceğini, fikir hürriyeti, yazı hürriyeti ve vicdan hürriyetini kısıtlayacağını ifade ederek yasa tasarısının aleyhinde görüş bildirmiştir:

*"(...) Bu tarzda şahsi bir kanun yapılmasının şimdiye kadar hiçbir memlekette emsali olmadığı, hukuken bunun gayri caiz bulunduğu ve mevcut kanunlarımızın teklife sebep olan*

<sup>11</sup> Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)**, (çev.) Ahmet Fethi, İstanbul: Hil, 2007 (3. bsk.), s.66

<sup>12</sup> Altan Öymen, **Öfkeli Yıllar**, İstanbul: Doğan Kitap, 2009 (8. bsk.), s.193-194

<sup>13</sup> *"Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu"*, (S.Sayısı 142), TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.1-5

<sup>14</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.40

maksadın teminine kafi geldiği hukukçu arkadaşlar tarafından dermeyan ve izah edileceğinden ben tarih, sosyal ve milli terbiye bakımından mütalaamı arz edeceğim.

(...) Ancak bunda bir memleket inkılabı değil dünyanın kurununu değiştiren, İstanbul’un fethi ile Türklüğe ebedi bir fahir ve gurur yolu açan Fatih’in, Selimlerin, Reşit ve Mithat Paşalar gibi zamanımızın da hakları yok mudur?

(...) Kanunun esbabı mucibesinde şöyle bir cümle var: Bu tasarı kanunlaştığı takdirde milletçe hissedilen büyük bir ihtiyaç tatmin edilmiş olacaktır. Arkadaşlar, 1946 yılından beri milletin köylüsü ile kasabalısı ile temas ettiniz, dileklerini dinlediniz. Aman bize bir heykel dikin diyen tek bir vatandaşa rastladınız mı? (Soldan alkışlar)

(...) Arkadaşlar, inkılap ve rejimlerin bir şahsa izafesi maalesef Şarka ve bilhassa memleketimize mahsus bir haleti ruhiyedir. Dünyada hemen her millet bazan büyük felaketlere maruz kalmış, bazı önderler idaresinde ihtilaller, inkılaplar geçirmiş fakat muvaffakiyetlerin bir şahsa atıf ve isnadı doğru görülmemiş, kabul olunmamış ve son zamanlarda meçhul asker diye millete mal edilmek şekli bulunmuştur.

(...) Ben fikir ve kanaatlerin şahsa bağlılığındaki mehzaziri bittecrübe gören, şeflik ve ya diktatörlüğe nihayet veren Demokrat Parti’nin böyle zata mahsus bir kanun yapmasını bütün ruhumla bağlı bulunduğum demokrasi rejimiyle kabili telif görmüyorum.

(...) Arkadaşlar, biz, insanlar arasında fevkalbeşer, layuhti bir kimseye inanamayız. Binaenaleyh, büyük hizmetlerini takdirle karşıladığımız Mustafa Kemal Paşa’nın da idari, içtimai, siyasi hatalarının bulunduğunu söylemek ve yazmaktan menedecek bir kanunu demokratik rejimi benimsemiş olan bizlerin kabulüne bugünkü Mecliste imkan olmamak icabeder.

(...) Bu Meclis kürsüsünden acı acı şikayet ettiğimiz 27 senelik şeflik idaresi mahsurlarını, memlekete yapılan fenalıkları, hakiki Cumhuriyetin, ancak milletin sağduyusuna dayanarak mevkii iktidara gelen bugünkü hukuki bir hükümetle vücut bulduğunu yüzlerce defa tekrar eden bizler değil miydik? Halk Partisi’nin binbir yolsuzluğunu zikrederken Meclise hakim olan bu parti azalarının ne suretle intihap olunduğunu bilmiyor muyduk? Şimdi bu geçmiş idareye şeflik ve diktatörlük demek tecavüz telakki olunarak söyleyen ve yazanı hapse mi mahkum edeceğiz? (Öyle şey yok sesleri) 27 senelik devirde riyakar, menfaatperest birçok yazarlar, hatipler, şairler milletin gösterdiği feragat ve fedakarlığa, kahramanlığa hemen hiç kıymet vermeyerek (soldan alkışlar) tek şahıs için uluhiyete kadar yükselen kasideleriyle gençliğe birçok yanlış kanaatler, hakikate uymayan fikirler, kıymetler aksettirmişlerdir. Emsali atiyenin pekçok dersler alacağı bu mühim inkılab ve tecdit devrine ait bitaraf tarihi yazılardan mahrum kalmasını demokratik bir idare nasıl tecviz edebilir?

(...) Fikir hürriyeti, yazı hürriyeti, vicdan hürriyeti prensiplerimizin tatbik şekli bu mudur? Her fani gibi Onun da hem büyük hizmetlerini hem hatalarını, noksanlarını millete açıkça aksettirmeyi bir vecibei tarihiye ve bir vazifei vataniye addederim. Mustafa Kemal Paşa’nın bu inkılapdaki büyük hissesi hiçbir zaman inkar edilemez. Fakat bu tekamül ve inkılabı yalnız bir şahsın eseri saymak ve bunda milletin ve milletin diğer büyüklerinin hisselerini nazara almamak, tarihe ve millete karşı büyük bir ihmal teşkil eder.

(...) Muhterem arkadaşlarım, Türkün yegane timsali altı asırlık al sancağı; itila yolu da hak ve demokrasi yoludur. Cenab-ı Hak bizleri bunlardan ayırmasın. (Alkışlar).<sup>15</sup>

Salahaddin Adil’den sonra söz alan Demokrat Parti Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu ise Türk milletinin Atatürk’e karşı zaten derin bir saygı duyduğunu, Atatürk

<sup>15</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.40-42



heykellerine yapılan saldırıların son zamanlarda durduğunu ve bu nedenle Atatürk'ü korumak için ayrıca bir kanun çıkartmaya gerek olmadığını savunmuştur:

*“(...) Türklüğe has olarak istiklal ve hakimiyet aşısını vuran Atatürk'e karşı da bütün Türk milleti ve Türk gençliği maşeri vicdanında, maddi ve manevi varlığında en mukaddes yeri zaten ayırmış bulunmaktadır.*

*Muhterem arkadaşlar, kanun realiteye uydukça mana ifade eder. Realite bu olduktan sonra Atatürk'ün şahsını korumak için kanuna ne lüzum vardır? (Bravo sesleri)*

*(...) Hükümet namına, komisyonda böyle bir kanunun kabulüne zaruret olduğu öne sürülerek, zaruret olunca hukuki esaslara bakılmaz fikri ifade edildi. Muhterem arkadaşlar, naçizane kanaatimce zaruret yoktur.*

*(...) Bugün, son tecavüz hadisesinden sonra oldukça uzun bir zaman geçtiği halde memnuniyetle kaydedelim ki bir yenisi vaki olmamıştır. Bu da hususi bir kanunun vaz ve tedvininden ziyade hükümetin müdebbir ve müteyakkız davranması sayesinde husul bulmuştur. Demek ki öne sürülen zaruret teyyüt etmemektedir.*

*(...) Atatürk'ün sağlığında şahsı ve şahsi menfaatlerini korumaya kafi gelen Ceza Kanunumuz acaba şimdi niçin kafi gelmiyor? (Sağdan alkışlar.)”<sup>16</sup>*

Daha sonra söz alan Demokrat Parti Ankara Milletvekili Osman Şevki Çiçekdağ da kanuna muhalif olduğunu söylemiştir. Çiçekdağ'ın kanuna muhalif olmasının nedeni ise bu kanun kabul edilirse Atatürk'ün ve değerlerinin ancak kanunla korunabildiği izleniminin oluşacağı kaygısıdır:

*“(...) Bu tasarıya muhalifim. Çünkü böyle bir kanunla aradan 30 sene geçtikten sonra onun ölmez manevi varlığını, kahraman ve halaskar şahsiyetini, yaratıcı ve inkılapçı hamlelerini milletçe taziz ve takirden uzaklaşmış; mukaddes ve müebbet inkılap ve medeniyet eserlerinin sarsıldığı ve ya sarsılmaya yüz tuttuğunu, kara kuvvetin ve kör taassubun homurdanmaya, irticain hortlamaya başladığını, her gün biraz daha yol almak iştiahiyle yolcusu olduğumuz nur ve medeniyet yoluna kara bulutların çökmekte olduğunu ikrar, kabul ve ilan etmek gibi hakikatle ilgisi olmayan bir duruma kendimizi atmış oluyoruz da ondan ve bilhassa onun için bu tasarıya muhalifim. (Bravo sesleri)*

*(...) Bu tasarıya 22 milyon Türkün içinden çıkmış olan birkaç meczup ve ya mecnun ve ya sarhoşun ve ya kanı bozuğun namerdane fiil ve hareketlerini, bütün millete değilse bile büyük bir ekseriyete mal etmek gibi bir kanaatin doğmasına yol açacağı içindir ki muhalifim. (Bravo sesleri, alkışlar)*

*Yine bu tasarıya her an bizde olan, ruh şuurumuzda yaşayan, ebedi hürmet, muhabbet ve minnetle haledar abidesi kalp ve vicdanımızda yerleşmiş bulunan Atatürk'ü bizden ayırmış gibi oluyor da onun için muhalifim. (Bravo sesleri)*

*(...) Anayasanın 69.maddesi, Türklerin kanun karşısında eşit olduğunu, sınıf, aile ve kişi imtiyazının kaldırılmış ve yasak edilmiş bulunduğunu prensip olarak tesbit etmiş bulunmaktadır. İşte bu maddenin bu açık ve kati hükmüne dayanarak arz ediyorum ki, tasarı bu maddeye tamamen aykırıdır”<sup>17</sup>*

Demokrat Parti Çanakkale Milletvekili Bedi Enüstün de kanuna muhalif vekiller arasındadır. Enüstün'e göre tüm millete mal olmuş inkılapları bir şahsın heykellerinde aramak demokratik bir davranış değildir:

<sup>16</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.43-44

<sup>17</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.45-46

“(...) Ben şahsen bu inkılap içinde yetişmiş ve bu inkılaplardan feyiz ve ilham almış bir insan olarak Atatürk’e bir kudsiyet izafe edebilir ve mabedim olan kafamın içinde kendisine de tapabilirim. Bu kimseyi ilgilendirmez. Fakat bir millete mal olmuş inkılapları, reformları bir şahsın taştan ve ya topraktan yapılmış heykelinde arayan ve bir kağıt üzerindeki resminde sembolize eden dimağlardan ileri demokratik hamleler beklenemez.”<sup>18</sup>

Demokrat Parti Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci de kanun tasarısına muhaliftir. Ekinci’ye göre bu kanun, “putlaştırma” demektir:

“(...) Türk milletinin kalbinde mümtaz bir yer alan Atatürk’ü sevmeyenler olabilir. Bunu beşer hakikatinin tabii bir neticesi olarak telakki etmeliyiz. Bu gibi şeylere tevessül edenleri millet nefretle en ağır cezalara mahkum etmektedir. Bu durum mevcutken, bu mevki, bu saygı mevcutken bunun yerini kanuni müeyyidelerle cebri bir şekle kalbetmeye acaba kimsenin hakkı var mıdır? Sevgi ve saygı hiçbir zaman cebri yoluyla olamaz. Türk milleti, yükselme ve ilerleme azmindedir. Putlaşma gibi bir geriliği asla tecviz edemez.”<sup>19</sup>

Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu, kanun tasarısının lehinde konuşan ender vekillerdendir. Nasuhioğlu, tasarının Anayasa ve eşitlik ilkesine aykırı olmadığını savunmuş, amacının Atatürk’ün büstlerine ve değerlerine saldırıları engellemek olduğunu ifade etmiştir:

“(...) Bu iş memleket umumiyeti içinde geniş ve hisli bir mevzu halini aldı. Malumu aliniz bundan birkaç zaman evvel, 15 gün içinde memleketin muhtelif yerlerinde Atatürk büstüne, resmine birçok tecavüzler vaki oldu. Biz bu tecavüzlerin mahiyeti ve manası önünde yüksek huzurunuzda bu kanunu getirmek lüzumunu hissettik.

(...) Bu kanunun Anayasaya mugayir olduğunu kabul etmiyoruz. Bu mevzuda konuşurken, hislerle konuşur gibi, biraz da mevzua geniş edebiyat karıştırarak, Atatürk’ün ruhundan ilham alarak, Atatürk’ün ruhuyla konuşur gibi konuşmak değil, hadiselerin ışığı altında bu milletin efkârı umumiyesine tercüman olarak konuşulması lazım gelir.”<sup>20</sup>

Demokrat Parti Konya Milletvekili Abdurrahman Fahri Ağaoğlu da tasarıya karşı olan milletvekillerindendir. Ağaoğlu’na göre Ceza Kanunu zaten avukatları, hakimleri ve savcılarını bile aciz bırakacak kadar karışıkken, üzerine yeni eklemeler yapmanın demokratikleşmeyi olumsuz yönde etkileyeceğini savunmuştur. Ağaoğlu’na göre öncelikle faşist ülkelerden alınmış olan kanunlar değiştirilmelidir:

“(...) Muhterem arkadaşlar; demokrasilerde ceza kanunu insan hak ve hürriyetlerinin ve demokrasinin teminatıdır. Vatandaşlar için de ne gibi fiillerin ve ihmallerin suç olduğunu anlamak çok kolaydır. Ceza mevzuatı karışık değil basittir. Hükümet memurlarının şu ve ya bu bahanelerle vatandaşların hürriyetlerine tecavüz etmelerine imkan verilmez. Halk arasında iftira ve tezvirlere meydan verecek mücerret hareketler suç olarak kabul edilmez.

(...) Muhterem arkadaşlar; bizde durum bunun tamamen aksinedir. Ceza kanunumuz karışıktır. Faşist bir memlekette aynen alınmıştır. Suç sayısı çoktur. Bu kafı gelmiyormuş gibi, pek çok hakimleri, avukatları aciz bırakacak, temyiz hakimlerini dahi şaşkırtacak kadar karışık bir haldedir. Biz hükümetten bekliyorduk ki, bütün ceza kanunlarını birleştirecek, hakiki demokrasilerde olduğu gibi mükemmel bir ceza kanunu getirsin. Görüyoruz ki, hükümet böyle yapmamıştır. Aksine, bir takım ilavelerle, tadillerle, demokrasiyi iyi adımlarla ilerletmek değil, gerileme yolunda, totaliter rejimi devam ettirmek üzere olan kanun lahiyaları getiriyor. (Alkışlar)

<sup>18</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.48

<sup>19</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.49

<sup>20</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.51

*Arkadaşlar, basit bazı zabita vakalarına olduğundan fazla ehemmiyet ve ya siyasi bir mana vermek demokrasiye uygun değildir. Yanlış ve zararlı tedbirlerdir. Bu kanun, şahsi olmak bakımından da antidemokratiktir.*

*Bu kanun tezvira yol açacaktır. (Bravo sesleri) Matbuatta işlenecek suçlar için söyleyeceğim bir şey yok, çünkü muharrir düşünerek yazar. Eğer bir hata işlemişse, eğer fena bir kastı varsa bilirkişiler tetkik eder. Fakat halk içinde bir konuşma esnasında herhangi bir tahrik ile düşmanca tertiplerle yapılacak hataları takdirinize arz ediyorum. Dört senelik mücadele hayatımızda Cumhurbaşkanına, Büyük Millet Meclisine, hükümetin manevi şahsiyetine hakaret isnadiyle kongremizdeki samimi, asla hakaret ve tecavüz olmayan tenkidlerimizin nasıl tahrif edilip birçok arkadaşların çok defa mahkemelere gittiğini hatırlıyorsunuz. (Bravo sesleri)<sup>21</sup>*

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu ise kanun tasarısının tümüyle antidemokratik olduğunu ve ifade özgürlüğünü kısıtlayacağını söylemiş, hatta tasarımı Takrir-i Sükun Kanunu'na benzetmiştir:

*"(...) 30 seneden beri B.M. Meclisinin çıkartmış olduğu kanunlar içerisinde buna benzer tek bir kanun vardır ki, o da Takrir-i Sükun Kanunudur. Aşağı yukarı bu kanun da onun aynısıdır.*

*(...) Antidemokratik değildir diyorlar. Antidemokratik kanunların başında gelir. Çünkü bu kanun bir defa hürriyeti kelamı tamamiyle selbedecektir. Mesela yarın üniversitede inkılap dersleri okutan bir hoca Atatürk'ün mevcut olan nutkunun haricinde bir şey söylerse, hocayı mesul mu edeceğiz?*

*(...) Acaba kim rahat ve huzur içinde bir arkadaşıyla konuşabilecektir? Mesela o konuştuğun adam, Atatürk'e küfür etti derse ne olacaktır? Sonra şunu da düşünmemiz lazımdır: Atatürk'ün resmi olan bir gazeteyi alsak ve kazara o gazeteye helva sarsak, vay sen Atatürk'ün resmi olan bir gazeteye helva sardın diye mahkemeye mi verileceğiz? (Dikkatli ol sesleri)<sup>22</sup>*

Başbakan Adnan Menderes, tasarımı Meclis gündemine getiren hükümetin başkanı olarak tasarımı savunmuş, yasanın Atatürk'ün değerleri ve inkılaplarını korumayı amaçladığını, fikir ve ifade özgürlüğünü değil "hakaret özgürlüğünü" kısıtlayacağını ve söz konusu Atatürk olursa kişiye özel kanun çıkartılabileceğini ifade etmiştir. Dahası Menderes, heykellere yapılan saldırıların hükümete karşı bir komplö olduğunu düşünmektedir:

*"(...) Atatürk ne yaptı? Hepimiz burada sevdiğimizden, saydığımızdan bahsettik. Büyük eserler yaptı dedik. Bunda hepimiz beraberiz, müttefikiz. Buna rağmen aramızdan ayrılmış, Hak'ın rahmetine kavuşmuş bir insanın, bir Türk büyüğünün maruz kalmakta olduğu hakaretleri ve bunun memlekette yarattığı teşevvüşü, fikirlerde yaptığı, vicdanlarda yaptığı huzursuzluğu önlemek için tedbir almak mevzu bahis olunca hayır diyoruz. Kanuna hacet yok, neden? Sevgi vicdanlardaymış!*

*Eğer dediğiniz gibi Atatürk'ün hatıraları, eserleri, başarıları bu memleket için büyük bir kıymet ifade ediyorsa ve onlara taarruz vakı olduğu takdirde milli vicdan bundan muztarip oluyorsa, onu bu gibi taarruzlardan masun kılmak icabeder.*

*Arkadaşlar, biz tenkid hürriyetini kaldırmıyoruz. (...) Bizim maksadımız tenkid hürriyetini, vicdan hürriyetini, fikir hürriyetini takyit etmek değil; tahkir ve terzil hürriyetini kaldırmaktır. Biz bunu istiyoruz. (Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

*Atatürk demokratik inkılabı tahakkuk ettirmemiştir, yarıda bırakmıştır dediğim zaman, benim takibe uğrayacağım, benim gibi konuşan, üniversitede ders veren profesörlerin bu kanun*

<sup>21</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.52

<sup>22</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.56-57



çiktıktan sonra takibedileceğini bir hukukçu olarak ispat etmek lazımdır. Aksi takdirde, bu kanunun reddi için yapılanın demagoji olduğuna hüküm etmek icabeder. Böyle bir şey yoktur arkadaşlar. Tenkid hürriyetini kaldırmıyoruz. Hakaret ve terzil hürriyetini ortadan kaldırmak istiyoruz.

Ondan sonra, farklı muamele olmazmış dediler. Arkadaşlar, dikkat buyurunuz, farklı muamele yokmuş. Bundan bir saat evvel, Atatürk’ün ismi zikredildiği zaman bütün vatandaşlardan ayrı bir muamele ve ayrı bir duygunun tesiri altında hareket eden Türk milletinin iradesini temsil eden bizzat Büyük Meclisiniz olmuştur.

Arkadaşlar, burada hangi zatın ismi zikredilir de Büyük Meclisiniz ayağa kalkar? Farklı muamele olmazmış da, niçin böyle yaptınız? Sonra şahsa mahsus kanun olmaz deniyor. Ne ile ispat ederler? Başka memleketlerde yokmuş. Bunu nereden biliyorlar? Anayasanın imtiyaz ve fark tanımayan maddesinin, bir ölünün hatırasını hakaret ve tezyiften kurtarmak için böyle bir mana taşımadığını açıkça söyleyebilirim. Aksini düşünenler noktai nazarlarını ispat ederler.

(...) Esaslı bir tezat içinde olduklarını görüyorum muhterem arkadaşlarım. Bir taraftan onun eşsizliğini ve büyük hizmetlerini ifade ederken; diğer taraftan böyle bir kanuna lüzum yoktur diyorlar. Sebep, şahsa kanun çıkmazmış. İmtiyaz yaratmış. Sebep, Anayasaya aykırı imiş. Bu sebeplerin hiçbirisi bence sabit olmuş değildir ve şahsen beni ikna etmiş değildir. Ondan sonra, tekrar edeyim, ne fikir ne şahıs ne de tenkid hürriyetini sureti katiyede alakadar eden bir mevzu değildir. Hakaretleri önlemek için yapılmış bir kanundur. Buna niçin lüzum gördük? Arzedeyim: Kırşehir’de bir heykelin burnuna çekiç vuruluyor, İstanbul Kırşehir’e akın ediyor. Falan yerde yine bir heykelin bir tarafı kırılıyor. Bütün gazeteler bunu mevzu olarak ele alıyor. Falan yerde heykele bir hafta yapıştırılıyor, bütün gazetelerin ayakta olması için haklı bir mevzu. Bu memleketin manevi cephesini yıpratmak isteyenler elbette vardır. Bu yolla yıpratmak için birçok fedakarlıklara gayet tabii katlanabilirler.

(...) Ama dikkat edilecek olursa, burada kendileri de ifade ettiler, bu nazik zamanda buyurdular, bilhassa hükümet kuvvetinden kaybetti, düşecektir gibi söylentiler çıkartılıp hükümet kuvvetinden şüphe hissi uyandırılmak istendiği bir zamanda bu hadiselerin tekerrür etmiş olması dikkatinizden kaçmamıştır. Dünyanın hangi şartlar altında yaşadığını biliyorsunuz arkadaşlar. Bir gecede elli tane heykele hücum edebilmek ve memlekette fevkalade bir hal vardır manzarasını uyandırmak ve memleketi heyecana sevk etmek zor bir şey değildir. Bütün bunları vaktinde hesap etmek ve kanuni tedbirleri almak mecburiyetindeyiz.

Sonra arkadaşlar, hükümet tedbir aldı, almadı diye daha şimdiden bu kürsüde konuşuluyor. Bu memleketin sathına serpiştirilmiş olan heykeller taarruza uğradığı takdirde bunun günahı niçin hükümete teveccüh etmiş olsun? Demek ki, siyaseti, hükümetin siyasetini yıkmak için aleyhte bir delil olarak kullanmak kastı da mevcuttur. Bundan istifade etmek isteyenler olacaktır. Türk milleti bunu istemiyormuş da denildi. Bunların hiç birisi varit değildir.

Muhterem arkadaşlar, teşevvüşleri önlemek için Atatürk heykellerini hükümete bir hücum vasıtası olmaktan çıkartmanız çok yerinde olur kanaati ile kürsüyü terk ediyorum. (Alkışlar)<sup>23</sup>

Adnan Menderes’ten sonra CHP Grubu adına söz alan Yozgat Milletvekili Avni Doğan ise Atatürk konusu partiler-üstü bir konu olduğundan onunla ilgili bir kanunun Menderes ve Ağaoğlu’nun sözleriyle çıkartılmasının uygun olmadığını, kanun tasarısının gerekçelerini karşılamadığını ve yalnızca taştan yapılmış heykelleri koruma altına aldığını söyleyerek tasarıya karşı çıkmıştır:

<sup>23</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.56-60. Menderes, konuşmasında ayrıca, kendilerini Atatürk’ün manevi şahsiyetini ve devrimlerini koruyup devam ettirmemekle eleştiren CHP’nin, Atatürk’ün vefatından hemen sonra pullardan ve paralardan Atatürk’ün resmini kaldırdığını da ifade etmiştir.

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic  
Volume 8/5 Spring 2013



“(…) Bilhassa sayın başbakanla sayın yardımcısı Samet Ağaoğlu gibi iki mahir siyaset adamının kelimelerden istifade ederek bahsi hakiki mecrasından çıkartmasına razı değiliz. Bu bahis, her türlü parti terbiyelerinin üstünde tutulacak bir bahis olmalıdır. Müsaade buyursunlar, bunaldıkça sık sık tekrar ettikleri ve maziye ve Cumhuriyet Halk Partisi’ne hücum yapmak suretiyle sıyrılmak oyunları artık demode olmuştur.

(…) Huzurunuzda getirilen kanun lahiyası, gerek hükümet ve gerek Adalet Komisyonunca hazırlanmış olan gerekçelere uygun bir metin olmaktan çok uzaktır. Bu gerekçelerde, heykel ve büstlere yapılan taarruzların hedefi Türkiye Cumhuriyeti ve Türk inkılabı olduğu sarahatle kaydedildiği halde, hazırlanan metinde asıl hedef metnin dışında bırakılmış ve sadece taştan ve ya tunçtan yapılmış büst ve heykellerin korunması göz önünde tutulmuştur.

Asıl hedefi bırakıp şekli muhafazaya yarayacak olan metnin, maksada hadim bir hale konmasını ve gerekçelerde belirtilen kanaat ve zaruretlere uygun bir şekilde sokulmasını mutlak bir zaruret olarak görmekteyiz.”<sup>24</sup>

Görüşmelerin ikinci oturumunda Demokrat Parti Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller, “Şahıs için kanun çıkartamayız çünkü Anayasaya muhalif olur. Burada Ölü Türk Büyüklerini Koruma Kanunu ismini verilmesini teklif ediyorum”<sup>25</sup> derken; yine Demokrat Parti Diyarbakır Milletvekili Yusuf Azizoğlu, “Üç yaşından itibaren Atatürk devri havasını teneffüs etmiş, feyiz ve terbiyesini bu atmosferden almış genç bir arkadaşınız olarak hem de Atatürk’ün bir takdircarıyım. Fakat taparcasına değil, mantık ve itidal hudutları içinde bir takdir. Bu itibarla, Atatürk’ün de bütün düstur ve görüşleri, karar ve hareketleri kanaatimce yüzde yüz hatadan alim ve her türlü tenkid ve ıslah ihtiyacından münezzehtir”<sup>26</sup> sözleriyle kanunun Atatürk’ün eleştirilmesini engelleyeceği ve “taparcasına” bir takdire neden olacağını ifade etmiş ve kanun tasarısına karşı çıkmıştır.

Demokrat Parti Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik ise Atatürk devrimlerinin tehlikede olmadığını, dolayısıyla böyle bir kanunun gereksiz olduğunu ifade etmiştir:

“(…) İnkılapların tehlikede olduğu meselesine gelince, arkadaşlar, millet fes mi giymek istiyor? Arap harflerine mi dönmek istiyor? Millet kadınlarına hürmet mi etmiyor? Arkadaşlar, millete irtica damgasını vurmak için, en hafif tabiriyle, bu milleti anlamamış olmak lazımdır. (Sağdan bravo sesleri) Hakikat şudur ki, ne Atatürk sevgisi tehlikededir, ne de inkılaplarımız tehlikededir. Ancak memleketin huzuru belki de tehlikededir. Bu huzuru bozmak isteyenler de hükümetçe malum olduğuna göre, elimizdeki cezai müeyyideler bunları tepelemeğe kafi olduğuna göre, hükümeti vazifeye davet ediyoruz. Sayın arkadaşlar, sözümü bitirirken, bu kanunu kabul edersek ne kazancımız olacaktır, kabul etmezsek ne karımız olacaktır? Bir lahza da onu canlandırmak istiyorum. Bu kanunu kabul etmekle istifademiz yoktur. Belki hukukçu arkadaşlarımızın öne sürdükleri gibi hukuk esaslarını zedelemiş olacağız. Kabul etmezsek, Türk milletine, dolayısıyla vurmak istediğimiz mürteci damgasının önüne geçeceğiz. Atatürk’ü bu kanunla sevdirmek gibi bir hafiflikten kendimizi kurtarmış olacağız. Binaenaleyh, ben bu kanunun Yüksek Mecliste kabul edilmemesini temenni ediyorum.”<sup>27</sup>

Görüşmelerin uzayacağına anlaşılmaması üzerine gelecek birleşimde devam edilmesi oya sunulmuş ve kabul edilerek birleşim sona erdirilmiştir. “Atatürk’ü Koruma Kanunu” tasarısı, 4 Mayıs 1951 günü Meclis’te yaklaşık olarak 6 saat tartışılmıştır.<sup>28</sup>

<sup>24</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.61-62

<sup>25</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.67

<sup>26</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.69

<sup>27</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.70-71

<sup>28</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 72. Birleşim, 4.5.1951, s.74

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic  
Volume 8/5 Spring 2013



7 Mayıs 1951 tarihli oturumda tekrar başlayan tartışmalarda ilk sözü Adalet Komisyonu adına Demokrat Parti Ankara Milletvekili Hamid Şevket İnce almıştır. İnce, kanun tasarısının kabul edilmesi talebini savunurken, Atatürk’ün heykellerine yapılan saldırının kendisine yapılmış kadar büyük bir suç olduğunu öne sürmüştür. İnce ayrıca, daha önce Atatürk’le ilgili olarak çıkartılmış bazı kanunları örnek göstererek, şahıs adına kanun çıkartmanın mümkün olduğunu da söylemiştir. İnce’nin konuşması sırasında Meclis’te tartışmalar yaşanmış, gerilim tırmanmıştır:

“(…) Arkadaşlar, bugün taştan mamul Atatürk’e, tunçtan masnu Atatürk’e el kaldırmak, etten ve kemikten Atatürk’e suikast etmekten daha az suç değildir.(Oooo sesleri)

(…) Atatürk’e, onun maneviyatına, onun heykellerine tecavüzü yasak edici bir kanun çıkartmak lüzumuyla karşılaşmamız, filhakika bizim için acı bir kaderdir. Fakat vakı olan tecavüzler ve bundan sonra vukuagelebileceğini tahmin ettiğimiz taarruzlar, bu lüzumun yarattığı acıdan daha beterdir. Bu acıya katlanmamaya, bu hastalığı kuvvetli bir zehirle tedavi etmeye mecburuz. Bizler değil arkadaşlar, fakat bu zehri, kanuni bir zaruret haline koyanlar hicap duysunlar.

(…) Atatürk’ün heykeline yapılan taarruz, onun büstüne sıçratılan taaffün, herhangi bir ölüye karşı yapılmış maddi bir tecavüz telakki olunamaz. O taarruzda derin, korkunç bir kasıt vardır. Atatürk rejimini yıkmak kastı. İçinde yaşadığımız Kemalist rejimi biz, ırzımızı, ayalimizi korur gibi muhafazaya memuruz. İşte bunun içindir ki, arkadaşlarını genç, ihtiyar demeyerek fakat uyanık birer Türk çocuğu olarak Atatürk’ün ruhu azizini kalplerimizde olduğu kadar meydanlarımızda da ebediyen yaşatacağız. Türk Cumhuriyeti yaşadığı müddetçe kanunlarıyla ve ananeleşen yasalarıyla onun büyük adını daima muhafaza edecektir. Türk milletinin inanı adına Atatürk, her nesil için en büyük teminat olacaktır.

(…) Şahıs için kanun çıkartılamaz diyen arkadaşlara kısaca şu maddi ve vakıavi eserleri taktik etmelerini rica edeceğim:

1. 144 no’lu Atatürk’e Başkumandanlık tevcihine dair kanun, (Tarihini söyle sesleri)
2. 153 sayılı Atatürk’e Gazi ünvanının tevcihine dair kanun,
3. 1596 sayılı Mustafa Kemal Köprüsü hakkındaki kanun,
4. 2622 sayılı Atatürk soyadının başkaları tarafından alınamayacağına dair kanun,
5. 4677 sayılı Atatürk’e anıtkabir inşasına dair kanun.

(…) Muhterem arkadaşlar, hayalinizde acı ve çok acı olacağına inandığım bir vakıa yaratmak istiyorum. Birgün sabahleyin kalkınca Samsun’daki, Ankara’daki, İzmir’deki ve memleketin dört bucağındaki Atatürk heykellerinin parça parça edildiğini, onların kirletildiğini gazetenizde okur ve ya yine birgün Anafartalar Caddesi’ndeki Zafer Abidesi’nin Mehmetçik ve Zeynepleriyle birlikte yerlere serildiğini seyrederseniz nasıl bir duygu altında kalırsınız?”

-Ahmet Hamdi Başar (İstanbul)- “Bu nasıl söz? Türk Milleti bunu yapmaz, millete hakaret ediyorsunuz!”

-Muammer Obuz (Konya)- “Nasıl sözler! Şimdi şahsen mi konuşuyorsunuz? Kanunu mu müdafaa ediyorsunuz? Millet bunu nasıl yapar? Millete güvenmiyor musunuz?”

-Sinan Tekelioğlu (Seyhan)- “Türk Milletine hakarettir bu! Nasıl konuşuyorsunuz! Bu millet böyle şey yapmaz efendim!”

-İsmail Hakkı Akyüz (Tekirdağ)- “Bunu nasıl söylüyorsunuz Hamit Bey!”

-Muammer Obuz (Konya)- “Böyle düşünce olmaz! Türk Milletini küçümseyemezsiniz!”

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic  
Volume 8/5 Spring 2013



-Ahmet Hamdi Başar (İstanbul)- *“Bu millete hakarettir! Böyle şey olamaz!”* (Şiddetli gürültüler)

-Hamit Şevket İnce (Devamla)- *“Oldu, oldu.”* (Gürültüler, masalara vurmalar)<sup>29</sup>

Daha sonra söz alan Halide Edip Adıvar ise tasarının içeriğini eleştirmiş ve yeniden düzenlenerek tekrar değerlendirilmesi için komisyona iade edilmesi gerektiğini söylemiştir:

*“(…) İtiraf edelim ki, Meclisin bu son günlerde olduğu gibi ateşli ve heyecanlı günler geçirdiğini görmedik. Bunun bir misali olarak, ancak Saltanatın ilgası günlerinde, istiklal mücadelesi sonlarında, o zamanki Mecliste cereyan eden ateşli, samimi, içten münakaşalar gösterilebilir.*

*(…) Cumhuriyetin banisi olan Atatürk’e çirkin ve hepimize kötü gelen, iğrenç tecavüzler olmuştur. Bu tecavüzleri, emin olun arkadaşlar, her sınıf halk arasında dolaşan bir vatandaş olarak söylüyorum, beş on müteceviz müstesna, millet arasında takdir eden hiç kimse olmamıştır. (Bravo sesleri ve alkışlar) İşte bundan dolayı faillerin süratle kanun çerçevesi içinde en yüksek cezaya çarptırılmasını hükümetten temenni ve hatta talep ediyoruz.*

*(…) Bu noktada tasarıyı getirenlerin esas fikri ile hepimiz hemfikiriz. Herkesin kanaati bu merkezdedir. Fakat bunun için yeniden bir kanun yapmak, Atatürk’ü tarihten önceki Asuriler, Babillerin yaptığı gibi putlaştırılmış insanlar arasına koymak isteyen bir kanunla gelmek aleyhinde düşünen ve taraftar olmayan arkadaşlarımız vardır.*

*Asırlardan beri büyük insanlar, büyük rejimler yetiştirmiş bir millet, en nihayet yirminci asırda bizim devrimizde Atatürk’ü yetiştirmiştir. Aziz arkadaşlar, biliniz ki, Şarkın hiçbir tarafında Atatürk’ü geri kalmış Şarklı bir millet, Garp medeniyetini benimsememiş bir millet yetiştiremezdi. Binaenaleyh, bu milleti Atatürk yoktan var etmiş değildir, Atatürk bu milletin evladıdır. (Bravo sesleri)*

*(…) Ben hissimle, heyecanımla bu tasarının geçmesini istemekle beraber, sükun ve mantıkla, memleketin istikbali, fikir hürriyeti gibi birçok şeyler düşünürken, hayır diyorum.*

*Bu kanun olduğu gibi komisyona iade edilip yeni baştan müzakeresini, daha fazla teenni, daha dramatik ‘pathetique’ vaziyete düşmeden sükun ile üzerine karar almamız lazımgeldiğine inanıyorum.”* (Alkışlar)<sup>30</sup>

Görüşmelerin ikinci oturumunda söz alan Demokrat Parti Sivas Milletvekili Nurettin Ertürk de tasarıya muhalif olan vekillerdendir. Ertürk’e göre tasarı Anayasaya aykırı ve antidemokratiktir:

*“(…) Antidemokratik kanunları ayırıp çıkartmak gibi çok mühim işler yaptığımız bir sırada, yine antidemokratik bir kanun tedvin etmek çok hazindir. Ceza Kanununun 516.maddesiyle 480 ve müteakip maddelerindeki hükümler kağıt görülmüyorsa, bu maddeler hükümleri tevsi ve cezalarının yalnız azami hadleri yükseltmek suretiyle çare bulmak mümkündür.*

*(…) Atatürk’ü seviyorsak, ona sonsuz saygımız varsa –ki şüphemiz yoktur- onun adını günlük politikanın üstünde tutalım. Anayasaya aykırı bir kanun çıkartarak kötü bir çığır açıp Büyük Ata’nın ruhunu tazip etmeyelim.”*<sup>31</sup>

Demokrat Parti Isparta Milletvekili Sait Bilgiç’e göre ise tasarı hukuki değil duygusaldır ve antidemokratiktir:

<sup>29</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.80-83

<sup>30</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.89-92

<sup>31</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.101-103



“(…) Bu mütalaa, ilmi olmaktan çok hissidir. Zira şimdiye kadar Atatürk’ün heykellerine ve büstlerine 12 tecavüz vakası tesbit edilmiş ve bunlardan ancak ikisinin faili meydana çıkartılmıştır. Bu faillerin de ne gibi bir saikle ve maksatla hareket etmiş oldukları hususu meçhulümüzdür. Muharrik malum değildir. Gaye malum değildir. İhtimaller üzerine hüküm bina edilemeyeceği gibi kanun da vaz’edilemez.

“(…) Gelenin keyfi için geçmişe söğenlerin devrini epeyce geride bıraktığıma kaniim. Fatihlere, Kanunilere, Yavuzlara, büyük küçük devlet adamlarına küfredilmiş fakat biz susmuşuzdur. Bu susuş onların büyük kıymetlerinden, tarihi şahsiyetlerinden birşey kaybettirmedi. Atatürk de bunlar kadar, basit şahısların taarruzuna dayanabilecek kuvvette büyük bir tarihi şahsiyettir.

Bu tasarı kanuniyet iktisap ettiği takdirde huzurun değil huzursuzluğun amili olacaktır. Bazı masum insanların yeni yeni tertiplere, isnatlara maruz kalacaklarını kabul isabetli olur. Millet, Demokrat Parti iktidarından cezai müeyyideler getiren kanunlar değil, huzur ve iktisadi refah getirecek teşebbüsler ve kanunlar beklemektedir. (Bravo sesleri)

“(…) Büyük Mustafa Kemal melek değildi. O da insandı. Belki onun da bazı beşeri zaafı vardı. Tarihi böyle bir nokta üzerinde duracak olursa bu tasarıda tayin edilen cezadan kendisini kurtarabilecek midir? Rejimlerin şahıslara izafesi, faşistlere yaraşır.

Tasarı kanun halini aldığı zaman böyle bir cümle sarfedecek olursam cezadan kendimi kurtarabilecek miyim? Komisyon sözcüsü bunu da izah etmelidir.

Hulasa arkadaşlar, tasarının naçiz görüşüme göre müdafaası hiçbir suretle kabil değildir. Ne kalem sahibinin ne de tarihinin dilini bağlamağa hakkımız yoktur.”<sup>32</sup>

Demokrat Parti Kastamonu Milletvekili Rıfat Taşkın’a göre ise Atatürk heykellerine yapılan saldırılar, onun vasıtasıyla “milli bünyeye” ve rejime karşı yapılmaktadır. Bu nedenle kanun tasarısının Meclis’ten geçmesi uygun olacaktır:

“(…) Aziz arkadaşlarım, Atatürk meşhuru vesilesile ve vasıta ittihaz olunarak son zamanlarda yazılan ve yapılan çirkin hareketler, ölmüş bir adama karşı değil, hep milli bünyeye tevcih olmuş bir cinayettir.

“(…) Arkadaşlar, tasvibinize sunulan kanun tasarısı, milli bünyemizi bu cinayetlerden korumak için hükümetimiz tarafından zamanında atılmış, isabetli ve basiretli bir adımdır.

“(…) Atatürk meşhuru vasıta ittihaz olunarak inkılaplara karşı bu perde altında yapılacak taarruz ve tecavüzler, Ceza Kanunumuzun çerçevesi dışında kalmakta ve kanunda yazılı olmadıkça hiçbir kimseye ceza verilemeyeceği de şüphesiz bulunmaktadır. Binaenaleyh, Atatürk’ün isim ve sembolleri bu kanunla tesisi zaruri görülen suçun kanuni unsurunu teşkil etmek zaruretindedir. Bu kelimeler kanunun metninde yazılmadıkça önüne geçilmek istenen suçun unsurlarını tesbit ve tavsiye imkan yoktur.”<sup>33</sup>

Demokrat Parti Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri ise kanun tasarısının kabul edilmesi durumunda tüm inkılapların yalnızca Atatürk’e maledilmiş olacağını, bunu doğru bulmadığını söylemiş ve tasarının ayrıca söz, din, vicdan ve yazı hürriyetini tehdit ettiğini öne sürmüştür:

“(…) Atatürk’ün hizmeti çoktur. İnkâr edilemez. Onu Türk milleti kadar düşmanları bile takdir ederler. Hizmetine mukabil millet, en büyük mevkii de kendisine vermiştir. Hulasa bu millet herşeyi onun uğruna feda etmişti. Bu geniş, hudutsuz sevgi ve itimada karşı Atatürk’ün kusurları yok mudur? Bu inkılabı Atatürk tek başına mı yapmıştır? Bu memleketi ve bu milleti tek başına mı

<sup>32</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.103-104

<sup>33</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.104-105



*kurtarmıştır? Yoksa birçok ordu mensupları, yüksek rütbeli ve küçük rütbeli mesai arkadaşlarının bundan hisseleri, payları yok mudur? Bunların da üstünde Türk milleti değil midir? Yalnız kendisine maletmek mi lazımdır? Onun eseri, onun hakiki heykeli bu milletin kalbinde yaşamalıdır. Yoksa heykele tecavüz, büste tecavüz diyerek bunları korumak maksadiyle kanun yapmak, hem kendimizi güldürmek, hem de Atatürk'ün ruhunu daha ziyade tazip etmektir. Vatandaşların hak ve hürriyetlerine de tecavüz etmektir. Madem ki demokrasi idaresinde yaşıyoruz, elbette söz hürriyeti, vicdan, din ve yazı hürriyeti olacaktır. Bunları tehdit edemeyiz. Bu heykeller olmasa idi, bugün böyle bir kanunla da karşılaşmayacaktık.”<sup>34</sup>*

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu ise kanunun gerekli olduğunu savunurken, ileride Atatürk'ü eleştirdiği için “kazaya uğrayarak” yargılanabilecek kişiler olabileceğini, ancak bunların az sayıda gerçekleşebilecek hatalar olacağını ifade etmiştir:

*“(…) Aziz arkadaşlar, tasarının kullandığı kelimelere dikkat buyurmanızı çok rica ederim. Tecavüz, tahkir ve tezyif kelimeleri, bütün arkadaşlarımız gibi hukukçu arkadaşlarımız da çok iyi bilirler, tecavüz kelimesinin manayı adlisi çoktan taayyün etmiştir, hakaret kelimesinin manayı adlisi çoktan taayyün etmiştir, tezyif kelimesinin manayı adlisi çoktan bellidir. Jüriler teşekkül etmiş ve yıllardan beri bu jürilerin meydana koyduğu esaslar mahkemeler için çoktan içtihat haline gelmiştir. Bu kelimeler tasarıya girmiştir. Binaenaleyh bu kelimelerin ifade ettiği hukuki ve adli mana dışında herhangi bir mana tasavvur etmemek gerekir. Ama günün birinde ya bir genç hakim arkadaş ve ya müddeiumumi arkadaş ve ya şu ve bu şekilde gaflete düşmüş bir vazifeli arkadaş, tecavüz mahiyeti olmayan bir hadiseyi tecavüz addedebilir mi?*

*Arkadaşlar, bu bir kaza gibidir. Damdan başa düşen bir taş gibidir. Böyle bir adli hataya da, kazaya da maruz kalmak mümkündür. Olağan birşeydir. Bir kısım arkadaşlar iftiraya yol açar dediler. Beş ahlaksız kimse her zaman yan yana gelir ve hepimiz için ayrı ayrı cebimden parayı aldı der. Bizi karakola kadar götürebilir. Daha sonra iş müddeiumumiye aksedebilir. Müddeiumumi aldanmışsa mahkeme karşısına da çıkarız. İftira öyle bir çirkef dalgasıdır ki, bir kere insan kapılmasın! Müfterilik daha çok manevi bir illet olduğu için kanunlar ve dinler tarafından tel'in edilmiştir. Binaenaleyh tasarının iftiraya müsait olduğu hakkındaki tez, bunu söyleyen arkadaşlar affetsin, kabili müdafaa bir tez değildir.*

*(…) İşte arkadaşlar, konuştuğumuz kanun bu adamı (Atatürk'ü) hakaretten kurtarmak, bu hatıraya saygı göstermek için yaptığımız kanundur. (Bravo sesleri, sürekli alkışlar)”<sup>35</sup>*

Tartışmalardan edindikleri izlenimle, oylamaya gidilirse reddedilebileceği riskine karşı, Demokrat Partili vekiller arasında tasarının tekrar Anayasa ya da Adalet Komisyonuna gönderilmesi fikri ağırlık kazanmış ve bu konudaki dilekçeler okunmuştur. Oturumun sonunda tasarının Anayasa Komisyonuna gönderilmesi ile ilgili oylama yapılmış ve tasarı komisyona gönderilmiştir.<sup>36</sup>

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı Meclis'te iki gün ve yaklaşık 13 saat boyunca tartışılmıştır. Tartışmalar zaman zaman gerginliklere neden olmuş ve tasarı genel olarak, gerek CHP gerekse DP'li vekillerin muhalefetiyle karşılaşmıştır.

### **Tasarının Değiştirilerek İkinci Kez Meclis'e Sunulması, Tartışılması ve Kabul Edilmesi**

Tasarının Anayasa Komisyonunda ya da Genel Kurulda reddedilmesinden çekinen Demokrat Parti yöneticileri, Nazi Almanyası'ndan kaçarak Türkiye'ye yerleşmiş olan ünlü hukuk

<sup>34</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.110-111

<sup>35</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.124-127

<sup>36</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 7, 73. Birleşim, 7.5.1951, s.131; *Hürriyet*, 8 Mayıs 1951

profesörü Ernst Hirsch’ten görüş almışlardır.<sup>37</sup> Hirsch’in tasarı ile ilgili görüşü, genel hatlarıyla “Atatürk’ün ölmüş olduğundan hukuk açısından bir kişi olarak değerlendirilemeyeceği, dolayısıyla bu yasanın kişiye imtiyaz sağlayan bir yasa olmadığı” yönündedir. Demokrat Partililer, tasarımı Hirsch’in bu yorumuna göre tekrar şekillendirerek Anayasa Komisyonuna getirmişlerdir. Komisyona gelen yeni tasarıda, Hirsch’in yorumu şu şekilde yer almıştır:

“(…) Fert, hukuki manada bir şahıstır. Yani haklardan istifade eden ve hak sahibi olabilen varlık demektir. Hak sahibi olabilmek için de şahsiyetin zeval bulmaması yani hayatta olması icabeder. Türk Kanunu Medenisinin 27.maddesi ‘şahsiyet, çocuğun sağ olarak tamamiyle doğduğu andan başlar ve ölüm ile nihayet bulur’ diyerek şahsiyetin başlangıcını ve sonunu tespit etmiştir. Atatürk de elyevm yaşamadığına göre, kendisi için 69.maddede kastedilen manada bir imtiyaz tanımak mülahazası varit olmadığı gibi, tasarıda böyle bir imtiyaz tanınması derpiş edilmiş de değildir.”<sup>38</sup>

Hirsch’in görüşlerine göre yeniden şekillendirilmiş olmasına karşın, tasarının gönderildiği Anayasa Komisyonu’ndan geçmesi yine zor olmuştur. Kabul ve red oyu kullanan üyelerin sayısı 7’ye karşı 7 olarak eşitlenince, komisyon başkanının kullandığı kabul oyu iki oy sayılmış ve tasarı komisyondan bu şekilde geçebilmiştir.<sup>39</sup> Anayasa Komisyonundan yeni haliyle çıkan tasarı, 25 Temmuz 1951 tarihinde Genel Kurula gelmiştir. Tartışmalar, bu kez genellikle hukuki ayrıntılar üzerinde yoğunlaşmıştır. Örneğin, Demokrat Parti İzmir Milletvekili Avni Başman, tasarıya bazı eklemeler yapılması gerektiğini öne sürmüştür:

“(…) Efendim, ben bu maddenin bu şekilde yazılışında dahi fazla şümul görüyorum ve korkarım ki bu şekilde bazı hafiyeliklere, tezvirlere imkan verebilir. Bunun içindir ki bu maddenin (Atatürk’ün hatırasını tahkir) kısmından evvel mutlaka (alenen) kelimesinin konulmasını istiyorum. Bu konduğu takdirde herhangi bir tezvire mahal kalmaz.

İkinci fıkrada da (büst ve heykel) kelimesinin, mutlak surette umumi yerlere, fabrikalara, mekteplere, müesseselere tahsisini istiyorum. Evdeki büstleri karıştırmamalıyız.”<sup>40</sup>

Demokrat Parti Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku ise tasarıya “alenen” kelimesinin eklenmesine karşı çıkmıştır:

“(…) Gelelim aleniyet meselesine. Arkadaşlar, aleniyet meselesi üzerinde hissi olarak hakikaten uzunca durmamız icabeder. Fakat şunu da arzedeyim ki, bugün Atatürk’ün hatıralarına vakı olan hakaret fiilinin failleri, kasıtlarında daima kanunun pençesinden kurtulma yolunu hedef tutmuşlardır. Eğer biz bu maddeye aleniyet kelimesini koyarsak, şu halde cemiyetin cemiyet odalarında, partilerin kendi yerlerinde, Ticanilerin toplandığı gibi gizli toplantılarda Atatürk’e hakaret edilmesine meydan vereceğiz demektir.”<sup>41</sup>

Anayasa Komisyonu Sözcüsü Hamid Şevket İnce ise komisyonun tasarıda yaptığı bazı değişiklikleri açıklamış ve tasarıya “alenen” kelimesinin eklenmesi konusundaki görüşünü ifade etmiştir:

“(…) Resim tabirini kaldırdık. Resim tabirinin birçok ihtilata meydan vereceğini düşündük. Hatta şu sebebe binaen kaldırdık: Posta pulları üzerinde resimler, gazeteler üzerinde resimler vardır. Elde satılan resimler vardır. Halbuki asıl hükümetin teklif lahiyasında Atatürk’ü temsil eden resimlerin, mesela evlerimizde devairi resmiye ve hususiyeye astığımız resimlerle bürolarımızda masalarımızın başına asılan ve ihtiram ifade eden resimler kastolunmuştur. Fakat

<sup>37</sup> Zaman, 14 Kasım 2010

<sup>38</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 9, 103. Birleşim, 23.7.1951, (S.Sayısı 142’ye ek), s.2

<sup>39</sup> Altan Öymen, a.g.e., s.200

<sup>40</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 9, 104. Birleşim, 25.7.1951, s.307

<sup>41</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 9, 104. Birleşim, 25.7.1951, s.311

*bazı arkadaşlar tarafından resim tabiri mücerret ve mutlaktır, bazı ihtilatlara sebep olabilir, resim tabirini kaldırahım dediler. Biz de ihtilata mani olmak için yalnız heykel, abide vs. denilmek kafidir diye düşündük ve onun için resim kelimesini çıkarttık.*

*(...) Aleniyet kelimesinin konulmasını teklif ediyorlar. Bizce buna lüzum yoktur. (Lüzum var sesleri, gürlütüleri) Zaten Türk Ceza Kanununun 480 ve 482.maddelerinde hakaret ve sövme fiilleri tarif ve tabir edilmiştir. Bu, bir istilahu hukuki ve cezai halini almıştır. Hakim, müdafî, avukat herkes bunu bu çerçeveye dahilinde, böylece bilmektedir.”<sup>42</sup>*

Daha sonra kanun tasarısının maddelerinin ayrı ayrı oylanmasına geçilmiş ve vekillerin tasarı metni ile ilgili önermeleri okunarak oylanmıştır. Bu aşamada tasarı metnine “alenen” kelimesinin eklenmesi ve diğer bazı değişiklikler kabul edilmiştir.<sup>43</sup> Oylamalar sonunda tasarı son halini almış ve yasalaşmıştır. Resmi Gazete’de 31 Temmuz 1951 tarihinde yayımlanan 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun şöyledir:

**BİRİNCİ MADDE-** Atatürk’ün hatırasına alenen hakaret eden ve ya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atatürk’ü temsil eden heykel, büst ve abideleri ve ya Atatürk’ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan ve ya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.

**İKİNCİ MADDE-** Birinci maddede yazılı suçlar, iki ve ya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak ve ya umumi ve ya umuma açık mahallerde ve ya basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir ve ya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.

**ÜÇÜNCÜ MADDE-** Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet Savcılıklarınca re’sen takibat yapılır.

**DÖRDÜNCÜ MADDE-** Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

**BEŞİNCİ MADDE-** Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.<sup>44</sup>

“Atatürk’ü Koruma Kanunu”ndan ilk yargılananlar, Kemal Pilavoğlu ve diğer Ticani mensupları olmuştur. Pilavoğlu, mahkeme sonucunda 15 yıl ağır hapis cezasına mahkum olmuştur. Cezası, 7 yıl hapis, 5 yıl sürgün ve 5 yıl polis gözetimi cezası olarak uygulanmıştır. Pilavoğlu, cezasını tamamladıktan sonra, 1968 yılının sonlarında Bozcaada’ya yerleşmiştir.

### Sonuç

1951 yılında, Atatürk’ün heykel ve büstlerine yapılan saldırıların engellenmesi gerekçesiyle çıkartılan 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun ya da genel olarak kullanılan ifadeyle “Atatürk’ü Koruma Kanunu” çerçevesinde birçok vatandaş hakkında işlem yapılmıştır. Bir gazetenin yaptığı kapsamlı çalışmaya göre 1987-2008 yılları arasında bu kanuna dayanılarak açılan/düşen dava, sanık, beraat ve mahkumiyet sayıları şöyledir.<sup>45</sup>

<sup>42</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 9, 104. Birleşim, 25.7.1951, s.314

<sup>43</sup> TBMMZC, Dönem 9, Cilt 9, 104. Birleşim, 25.7.1951, s.316-320

<sup>44</sup> T.C. Resmi Gazete, 31 Temmuz 1951, no.7872

<sup>45</sup> Tablo, 20 Şubat 2013 Tarihli **Zaman** Gazetesi’nde yayımlanan “DP, Atatürk’ü Koruma Kanunu’nu İnönü Yüzünden Çıkardı” başlıklı yazıdaki bilgilerden derlenerek hazırlanmıştır.

Yıl	Açılan Dava	Düşen Dava	Beraat Sayısı	Mahkumiyet Sayısı
1987	110 (Sanık)			
1988	52 (Sanık)			
1989	51 (Sanık)			
1990	66 (Sanık)			
1991	57 (Sanık)			
1992	50 (Sanık)			
1993	62 (Sanık)			
1994	89 (Sanık)			
1995	94 (Sanık)	3	45	
1996	124 (Sanık)	5	28	30
1997	72 (Dava)	3	24	26
1998	116 (Dava)	5	39	44
1999	104 (Dava)	10	48	42
2000	82 (Dava)	5	34	49
2001	54 (Dava)	7	39	22
2002	581 (Sanık)	7	52	39
2003	74 (Dava)	4	40	45
2004	54 (Sanık)	5	31	36
2005	67 (Dava)		35	33
2006	72 (Dava)		50	45
2007	57 (Dava)		22	29
2008	67 (Dava)		17	34

“Atatürk’ü Koruma Kanunu” nun bir diğer etkisi de, dolaylı olarak Türkiye’deki sol siyaset üzerinde olmuştur. Din-merkezli bir grup olan Ticanilerin yargılanarak mahkum edilmesi ya da Büyük Doğu, Sebilürreşad gibi dergiler hakkında soruşturmalar açılmasının, Soğuk Savaş yıllarında kamuoyunda “sağcılar içeri atılıyor, solcular dışarıda geziyor” gibi bir izlenime neden olmasından çekinen yöneticiler, sol görüşlü siyasi çevreler üzerindeki baskıyı artırmışlardır.<sup>46</sup>

Zaman zaman tartışmalara konu olan ve akademisyenler, yazarlar, gazeteciler gibi bazı düşünce insanlarının da yargılandığı 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, halen yürürlüktedir.

<sup>46</sup> İlber Ortaylı, İsmail Küçükkaya, *a.g.e.*, s.178

**KAYNAKÇA****Kitap ve Makaleler**

- AHMAD, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, (çev.) Ahmet Fethi, İstanbul: Hil, 2007 (3.bsk.)
- GÜNAY, Ünver, “*Zenci Afrika’da İslamiyet’in Yayılışının Temel Etkenleri*”, Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, Cilt 4, 1980, s.105-118
- KARAOŞMANOĞLU, Yakup Kadri, *Politikada 45 Yıl*, İstanbul: İletişim, 2012 (6.bsk), s.160
- ORTAYLI, İlber-KÜÇÜKKAYA, İsmail, *Cumhuriyet’in İlk Yüzyılı (1923-2023)*, İstanbul: Timaş, 2012, s.178
- ÖYMEN, Altan, *Öfkeli Yıllar*, İstanbul: Doğan Kitap, 2009 (8.bsk.)
- ÖZKÖSE, Kadir, “*Batı Afrika’da Tasavvuf Akımlarının Etkisi*”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, no.2, 2003
- TUNAYA, Tarık Zafer, *İslamcılık Akımı*, İstanbul: Simavi, 1991

**Resmi Yayınlar**

- Aydın Tarihi**, 1-28 Şubat 1951
- TBMMZC**, Dönem 9, Cilt 7
- TBMMZC**, Dönem 9, Cilt 9
- T.C. Resmi Gazete**, no.7872

**Gazeteler**

- Akşam**, 1 Mart 1951
- Cumhuriyet**, 5 Şubat 1949
- Milliyet**, 2 Mart 1951
- Zafer**, 11 Nisan 1950
- Zaman**, 14.11.2010
- Zaman**, 20.02.2013

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*  
Volume 8/5 Spring 2013

